

АУДИТОРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У МИТНІЙ СПРАВІ

AUDIT CONTROL IN CUSTOM COURT

Павло ПАШКО,
доктор економічних наук,
Державна митна служба України

Pavlo PASHKO,
PhD Economics,
State Customs Service of Ukraine

Міжнародна торгівля – це ключовий північник для економічного зростання й розвитку країни. Вона піднімає рівень життя в розвинених країнах і країнах, що розвиваються, сприяє зниженню рівня бідності, так само як створює стабільніший, безпечніший і спокійніший світ. Міжнародна торгівля керується правилами регіональними та багатосторонніми торговими систем, преференційними торговими угодами й національним законодавством. Подальший розвиток базується на поєднанні чинників, що містять миттєву інформацію про товари, переміщені між країнами, технічні засоби зв'язку, досягнення в методах транспортування, торгівлю лібералізацію, удосконалення та зміни у формах контролю з боку держави.

Перед Україною стоїть завдання відновлення зростання, а також модернізації економіки країни. Єдиний шлях виходу України на траєкторію сталого розвитку – це проведення рішучих і всеосяжних реформ, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності держави.

У розділі «Реформування митних процедур» Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [1], підготовленої Комітетом з економічних реформ при Президенті України, запропоновано для спрощення, підвищення ефективності та прискорення процесу митного оформлення імплементувати положення Кіотської конвенції, зокрема концепцію запровадження авторизованих митних операторів, і здійснювати подальшу модернізацію митного законодавства на основі законодавства ЄС, а саме Customs Blueprints.

Деякі з найбільш новаторських рішень, закладених у модернізованій Митній кодексу ЄС, про спрощення процедур, а саме про централізоване митне оформлення, зможуть бути повноцінно реалізовані тільки в разі організації ефективного аудиторського контролю в митній справі, який, зрештою, стане домінуючим інструментом митного контролю в ЄС [2].

Важливою складовою національної безпеки України є митна безпека [3]. Новий Митний кодекс України, який набрав чинності 1 червня 2012 року, визначив метою митної політики держави забезпечення національних митних інтересів і безпеки України. При цьому Кодексом визначено, що митні інтереси України – це ті національні інтереси, забезпечення та реалізація яких досягаються шляхом здійснення митної справи, а митна безпека – це стан захищеності митних інтересів [4].

Аудиторський контроль у митній справі – одна з форм митної діяльності, що спрямована на реалізацію митної політики держави й забезпечує її митні інтереси. Стан здійснення митного аудиторського контролю (у тому числі як складової системи управління ризиковими ситуаціями) є одним з показників рівня забезпечення митної безпеки держави. Проте на сьогодні ще недостатньо комплексно опрацьовано питання реалізації механізмів митного аудиторського контролю як складової системи аналізу ризиків.

Для реалізації Програми [1] у митній сфері, зокрема в частині запровадження аудиторського контролю, потрібно визначити меха-

нізми, що дадуть можливість забезпечити й підвищити дієвість та ефективність митного контролю. Тобто в умовах формування конкурентоспроможної економіки держави важливими є і контроль за рухом товарів, і безпекові питання, і відрахування у бюджет країни.

Якраз останнє й набуло поширення в науковій літературі, навчальних посібниках у зв'язку зі значною увагою, яку приділяють цьому питанню держава, громадські організації, партії та рухи, вчені.

Пошуку й розробленню методів наукової оцінки процесів забезпечення митної безпеки, а також методичних підходів і практичних рекомендацій щодо реалізації механізмів митної діяльності приділяє увагу у своїх роботах значна кількість науковців [5; 9; 12; 13].

Основною метою цієї статті є визначення окремих питань забезпечення пріоритетів у справі вдосконалення митного адміністрування, пов'язаних з проведенням аудиторського контролю в митній справі на основі системи аналізу та управління ризиковими ситуаціями.

Наукові дослідження визначають нові потреби, перспективи та ролі сучасної держави. Результатом цих досліджень стало визнання колективної відповідальності держав у створенні спокійнішого, процвітаючого й справедливого світу, оскільки нації та суспільства все більшою мірою стають взаємопов'язаними й залежними одне від одного. Масштабні завдання виходять за рамки державних кордонів і потребують масштабних рішень. Крім співробітництва на світовому рівні, держави також зміцнюють співробітництво на регіональному рівні шляхом створення й розвитку митних об'єднань, зон вільної торгівлі й укладення договорів про економічне співробітництво.

Стратегічні генератори й нові транснаціональні та національні завдання призвели до зростання потреб і відповідальності держав у XXI столітті. Згідно з визначенням ООН глобалізація не скорочує, а переглядає роль держави та її відповідальність на національному, регіональному й міжнародному рівнях [2]. Ключовими обов'язками держав на сьогодні є:

1) стимулювання соціально-економічного розвитку: забезпечення належного рівня управління соціальним та економічним розвитком шляхом упровадження й реалізації відповідної соціально-економічної політики;

2) створення умов для економічного зростання: визначення правил гри та сприяння ефективній міжнародній торговельній системі, важливій для економічного зростання й наповнення Державного бюджету;

3) управління кордонами: забезпечення безпеки кордону – однієї з найперших функцій держави. Виконання цієї функції у відкритому світі нині більш важливе й багатообіцяюче, ніж будь-коли. Держави усвідомлюють, що міжнародна торгівля й економічна інтеграція актуалізують нові глобальні завдання безпеки, які повинні бути спрямовані в міжнародному плані таким чином, щоб могли реалізовуватися в спільних рішеннях;

4) страхування: забезпечення безпеки – також однієї з головних функцій держави, розширеного традиційного поняття військової та

У статті обґрунтовується доцільність проведення аудиторського контролю в митній справі. Пропонується при проведенні митного аудиту використовувати форми електронної перевірки документів. Обґрунтовано пропозиції щодо стимулювання суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснювати з власної ініціативи митний аудиторський контроль.

The article proves an expediency of leading an audit control in custom court. It is suggested to use forms of electronic checking of documents when leading audit control. It is grounded the offers to stimulate foreign economics' subjects to lead an audit control on their own initiative.

політичної національної безпеки, національної економічної безпеки, яке стає одним із завдань митної безпеки країни;

5) захист громадян: захист громадян перед такими загрозами, як заражена їжа, небезпечні іграшки та споживчі товари, підроблені ліки й інша фальшива продукція, що також висуває нові вимоги перед митницею.

Державні органи, у тому числі митні, повинні бути орієнтованими на обслуговування, бути готовими задовольнити сподівання суспільства та ділових кіл. Іншими словами, від митних адміністрацій чекають гарантованого виконання їх завдань, так само як і прислуховування до очікувань заінтересованих сторін.

Завдання митниці у XXI столітті полягає в контролі за рухом товарів, забезпеченні безпеки національних інтересів держави та наповненні державної скарбниці [2].

Ключові цілі повинні досягатися за дотримання державної політики й законів, що застосовуються під час перетину кордону товарами та орієнтовані на захист митних інтересів держави, боротьбу з контрабандою й порушеннями митних правил, захист державного кордону та сприяння законній торгівлі.

Для реалізації цього завдання кожній державі потрібно досягти таких **цілей:**

- забезпечити достовірність, передбачуваність та безпеку міжнародного руху товарів і людей, що супроводжують товари, шляхом установалення прозорих і точних стандартів;

- ліквідувати дублювання й затримки в ланцюзі постачань, зокрема ведення багаторазової звітності щодо проведення перевірок;

- забезпечити отримання, оброблення й захист інформації про рух товарів, переміщуваних через кордон, та про їх реалізацію всередині країни;

- зміцнити співпрацю між митними адміністраціями, між митницями й бізнесом, митницею та іншими державними установами шляхом створення багатозначного й доброзичливого співробітництва;

- надати митним адміністраціям повноваження спрощувати механізми й правила законної торгівлі.

Глобалізація та інші стратегічні путівники потребують нового підходу до управління рухом товарів через міжнародні торговельні ланцюги постачань і через кордони. Це зумовлює необхідність розвитку нового стратегічного напрямку діяльності митниці.

Спрощення процесів митного оформлення, поступовий перехід на сучасні технології електронного документообігу (в тому числі електронного митного оформлення) все більше впливають на процеси митного оподаткування. Міжнародні компанії в перспективі зможуть не тільки виробляти товари й послуги та вести свій бухгалтерський облік де завгодно, а й переміщувати товари через кордони та реалізовувати їх з використанням різних схем на всій території своєї країни, країн різних спільнот, інших країн світу. Митні органи повинні будуть відслідковувати ці дії, але для цього потрібно змінити ще й їх повноваження, поступово наблизивши до вимог сучасності. Це особливо актуально для митних органів України, оскільки здійснювати такі дії вони поки що не мають можливості з огляду на наявність певних обмежень у чинному законодавстві. Допомогою у вирішенні питання повного оподаткування імпортованих товарів є використання можливостей аудиторського контролю в митній справі, проведення якого має базуватися на праві доступу державних органів (у тому числі у визначених державою випадках і митних органів) до бухгалтерських документів не тільки імпортерів товарів, а й транзитних суб'єктів і кінцевих продавців. Узагалі проведення перевірок такої інформації можуть виконувати різні державні органи, але критичним є не проведення перевірки, а безперешкодний доступ до інформації, отриманої в ході її проведення, для цілей державного контролю.

Забезпечення ефективності митного контролю потребує здійснення достатньої кількості процедур перевірки відомостей про товари, переміщуваних через митний кордон, що, у свою чергу, гарантує протидію шахрайству. Це робить ще **необхіднішими:**

- контроль на базі аудиторських перевірок у митній справі в приміщеннях економічних операторів, що забезпечить підвищення якості перевірок і в багатьох випадках скоротить затримки на кордонах та прискорить оформлення товарів;

- отримання електронної інформації від міністерств і відомств про дозвільні документи, що визначають заходи нетарифного регулювання;

- упровадження систем юридичного підтвердження достовірності інформації, а також персональної ідентифікації осіб, які надають цю інформацію (наприклад, за допомогою електронного цифрового підпису);

- зміни в системі бухгалтерського обліку для підприємств – економічних операторів усередині країни. Такі зміни повинні передбачати обов'язкове зазначення в бухгалтерських документах номера вантажної митної декларації, яка підтверджує факт увезення товару на територію України, а також відповідний облік товару, що дасть можливість здійснювати процедури контролю не тільки в момент декларування товару в митному органі, а й під час перевірки роздробленої партії товару в мережі роздрібної торгівлі;

- зміни в системі обліку товарів для підприємств зі спрощеним порядком такого обліку;

- упровадження додаткових заходів контролю товарів, що експортуються, переміщуються транзитом і перебувають у митних режимах, які передбачають тривале перебування товарів на території країни;

- створення системи отримання від правоохоронних і державних органів та оброблення інформації про характеристики товару, контрольованого митними органами на митному кордоні України й визначеним державним органом усередині держави;

- створення системи контролю з боку громадськості за сумлінністю продавців товару. Наприклад, шляхом створення сайту митної служби, що передбачає можливість отримувати за номером вантажної митної декларації інформацію про назву ввезеного товару, що, у свою чергу, потребує не тільки створення такого сайту та його оперативного цілодобового супроводу, а й упровадження розгорнутої системи доступу громадян до Інтернет-ресурсів, а також недорогих кінцевих пристроїв тощо;

- визначення кола осіб та їх прав на проведення митного аудиторського контролю, а також надання певним фахівцям можливості оперативного доступу до централізованих баз даних митної інформації;

- модернізацію та зміцнення системи захисту митної інформації від можливості її заміни й підробки;

- надання можливості митним органам отримувати від правоохоронних та інших органів і обробляти інформацію, що стосується боротьби зі злочинністю (шляхом, наприклад, делегування митним органам права здійснювати оперативно-розшукову діяльність [5] у частині забезпечення митної безпеки);

- упровадження системи багатоетапного аналізу та управління ризиковими ситуаціями, яка включатиме такі основні етапи: **перший** етап – збір і аналіз інформації про зовнішньоекономічні операції, відомостей про суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, про їх фінансово-господарську діяльність та про суб'єктів-посередників [3]; **другий** етап – пропуск товарів на територію України на підставі результатів оброблення попередньої інформації з визначенням товарів і транспортних засобів, що підлягають обов'язковій перевірці; **третій** етап – реалізація елементів інформаційного митного контролю (формат-логічного контролю; аналізу та оцінки ризиків на основі інформації, отриманої при декларуванні товарів; аналізу та оцінки попередньої інформації від країн імпорту; оперативної інформації про товари та суб'єктів, які подають товари до митного оформлення; контролю даних зіставлень), який будується на основі результатів оброблення даних економічних індикаторів та індикаторів безпеки [6]; **четвертий** етап – оброблення інформації, отриманої в рамках системи боротьби з корупцією в митних ор-

ганах; **п'ятий** етап – оброблення інформації про стан товарів, що перебувають під митним контролем на території держави; **шостий** етап – інформування фахівців митного аудиторського контролю про виклики, пов'язані з увезенням товару на територію України, про підприємства, чия діяльність характеризується високим ступенем ризику недотримання митного законодавства, про застосування «інформаційних» і «силових» заходів [7]; здійснення митного аудиторського контролю; **сьомий** етап – контроль ризикових ситуацій та інформування покупців і продавців про ризики продажу й придбання недоброякісного та контрафактного товару; **восьмий** етап – стимулювання дій компаній з усунення виявлених недоліків, проведення власними силами митного аудиторського контролю, коригування критеріїв ризику та інформаційної бази системи аналізу ризиків.

Досвід роботи в різних країнах світу дає можливість упровадити систему аналізу та управління ризиковими ситуаціями на основі результатів аналізу діяльності компаній-імпортерів [7], що вимагає від митниці посилення митного контролю на етапі «фундаментального контролю» [8] зі скороченням обсягу митних процедур у момент перетинання товарами кордону й під час митного оформлення. Таким шляхом може бути реалізований концептуальний підхід «Митниця довіряє чесним суб'єктам», що приведе до посиленого контролю тільки за діяльністю потенційних порушників митних правил, на відміну від існуючого підходу, коли митниця фактично здійснює тотальний контроль.

Важливою складовою системи аналізу та управління ризиковими ситуаціями в митній справі є **аудиторський контроль у митній справі** – метод контролю за діяльністю економічних операторів шляхом перевірки їх рахунків, правильності обліку і систем, які фіксують та зберігають митну інформацію.

Експерти Всесвітньої митної організації на семінарі з управління ризиками та митного аудиту, що проходив 7–10 червня 2005 року в КНР, роз'яснили поняття митного контролю після випуску товарів з використанням методу аудиту (post-clearance audit): «Це процес, що дає можливість співробітникам митниці перевіряти точність декларацій за допомогою перевірки книг, записів, бізнес-систем і всіх відповідних митних комерційних даних фізичних та юридичних осіб, безпосередньо або побічно задіяних у міжнародній торгівлі» [9].

Аудиторський контроль у митній справі повинен розглядатися як варіант спрощення механізмів торгівлі, прискорення процедур митного контролю в момент переміщення товару через митний кордон, а також доставки товару в місця безпосередньої торгівлі. Для проведення аудиторського контролю в митній справі можна використовувати поряд із традиційними видами аудиту (камеральною перевіркою, документальним аудитом, зустрічними перевірками, одночасними перевірками) форми електронної перевірки документів (включаючи зустрічні й синхронні). Електронні процедури набувають важливості під час проведення самого аудиту та його **складових**:

- збирання інформації;
- планування аудиту;
- проведення аналізу можливих ризиків щодо можливих порушень, у результатах якого повинна відобразитися природа порушень;
- кількісного аналізу на основі листування, попередніх нарахувань і декларацій, наявної оперативної інформації;
- перевірки методів сплати платежів;
- оцінювання результатів митного аудиторського контролю тощо.

Багатофункціональна комплексна система «Електронна митниця», яка створюється в Митній службі України, дасть можливість застосовувати традиційно використовувані в аудиті методи обміну інформацією (обмін за запитом, автоматичний обмін, спонтанний обмін) з усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, митними органами різних країн і правоохоронними органами всередині держави.

Згідно з Кіотською конвенцією митний аудит – це **форма митного контролю**, здійснюваного митними органами для перевірки правильності та достовірності даних, зазначених у митних деклараціях, шляхом вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем

управління бізнесом. При цьому в новому Митному кодексі України (МКУ) [4] серед форм митного контролю немає такої форми, як аудиторський або постаудиторський контроль.

Стаття 345 МКУ визначає можливість проведення **документальних перевірок** дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, а стаття 346 передбачає можливість проведення планових та позапланових виїзних перевірок. При цьому митниця може перевіряти тільки суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), який безпосередньо ввіз товар до України.

Основне завдання таких перевірок виражено, наприклад, у самій назві статті 345 МКУ (Стаття 345. Документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів), де метою перевірки визначено своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати митних платежів.

Однак сферу проведення таких перевірок **обмежено** пунктом 7 статті 346 МКУ, де визначено, що документальною позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка підприємства, проведення якої не передбачено планами роботи митного органу та яка може проводитися за наявності хоча б однієї з таких обставин:

1) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, у порядку контролю здійснено перевірку матеріалів документальної перевірки, проведеної митним органом, і виявлено невідповідність висновків, зазначених в акті перевірки, вимогам законодавства або неповне з'ясування під час перевірки питань, що повинні бути з'ясовані під час перевірки для винесення об'єктивного висновку щодо дотримання підприємством вимог законодавства з питань державної митної справи. Проведення такої позапланової документальної виїзної перевірки може ініціюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, тільки за умови, що стосовно посадових осіб митного органу, які проводили таку перевірку, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу. У такому разі центральний орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, визначає митний орган для проведення такої перевірки;

2) виявлено факти або отримано документальну інформацію, що свідчать про порушення підприємством вимог законодавства з питань державної митної справи, а підприємство не надало пояснення та його документального підтвердження на обов'язковий письмовий запит митного органу протягом 10 робочих днів з дня отримання такого запиту;

3) підприємством не подано в установлений термін митної декларації;

4) розпочато процедуру припинення діяльності підприємства (крім перетворення підприємства), порушено провадження в справі про визнання підприємства банкрутом;

5) підприємством подано в установленому порядку митному органу заперечення до акта перевірки або скаргу на прийняте за її результатами податкове повідомлення-рішення, в яких вимагається повністю або частково переглянути результати відповідної перевірки або скасувати прийняте за її результатами податкове повідомлення-рішення та зазначаються обставини, що не були досліджені під час перевірки й об'єктивний розгляд яких неможливий без проведення перевірки. Така перевірка проводиться виключно з питань, які стали предметом оскарження.

Слово «аудит» в МКУ зустрічається тільки в статтях, які вимагають проводити обов'язкові незалежні аудиторські перевірки як умову надання дозволу на діяльність уповноважених економічних операторів і фінансових гарантів (статті 13 і 315 МКУ).

У Законі України «Про аудиторську діяльність» [10] сказано, що аудиторська діяльність – це **підприємницька діяльність**, яка включає в себе організаційне й методичне забезпечення аудиту,

практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг. Аудит-перевірка даних бухгалтерського обліку й показників фінансової звітності суб'єкта господарювання здійснюється з метою висловлення **незалежної думки аудитора** про їх достовірність у всіх істотних аспектах і відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або іншим правилам (внутрішнім положенням суб'єктів господарювання) згідно з вимогами користувачів. Аудит здійснюється незалежними особами (аудиторами), аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення. Аудит може проводитися **з ініціативи** суб'єктів господарювання, а також у випадках, передбачених законом (**обов'язковий** аудит).

Терміну «митний аудит» на сьогодні згідно з існуючою нормативною базою не існує, а аудиторський контроль у митній справі може означати тільки предметний вид підприємницької діяльності, провадження якої методично можна порівняти з проведенням митного контролю після випуску товарів. Проте цілі аудиту в митній справі та митного контролю, здійснюваних митними органами, різняться. Так, метою проведення митного контролю є виявлення й припинення правопорушень, пов'язаних із заявою недостовірних відомостей у митній декларації, мета ж проведення аудиту в митній справі – формування думки про достовірність інформації, заявленої в митній декларації, та виявлення можливості порушень митного законодавства.

Аудитором можуть бути надані обґрунтовані рекомендації в разі виявлення порушення законодавства й спотворень бухгалтерської звітності в імпортера, але аудитор не має права змушувати приймати рішення. Однак на підставі таких рекомендацій учасник ЗЕД може самостійно змінити дані, наприклад величину заявленої митної вартості, тим самим уникавши наявності правопорушення. Проаналізувавши сучасну ситуацію на ринку консалтингових послуг, можна зробити висновок, що деякі компанії будуть пропонувати митний аудит як один із предметних видів підприємницької діяльності.

Актуальність такої можливості підтверджується результатами перевірок, які проводили митні органи.

Візити та документальні перевірки суб'єктів ЗЕД, які провели митні органи України, показали значну кількість порушень, які призводять до недоотримання митних податків та надалі до можливості поповнити бюджет України на декілька сотень мільйонів гривень.

У регіоні діяльності Північно-Західного митного управління ФМС Росії проводився експеримент [9] з визначення шляхів створення й оптимального розвитку системи митного аудиту. У цьому разі митний аудит розглядався як один із напрямів підприємницької діяльності – предметний вид аудиторської діяльності. У результаті за методикою митного аудиту було перевірено діяльність понад 20 митних брокерів Санкт-Петербурга, виявлені серйозні недоліки, результатом припинення яких з боку митних органів (митної інспекції) для брокерів стало б призупинення їх діяльності й відкликання ліцензій.

Таким чином, об'єднуючи положення двох законів [4; 10], можна припустити, що митна служба має право не тільки сама здійснювати аудиторські перевірки в митній справі, а й залучати до їх проведення аудиторські фірми. Під аудитом у митній справі в Україні на сьогодні може розумітися тільки підприємницька діяльність з проведення незалежної перевірки достовірності бухгалтерського та іншого обліку, фінансової звітності, в тому числі спеціалізованої, суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб), які пов'язані з торгівлею товарами, що імпортуються в Україну. Аудит у митній справі не може підміняти митного контролю.

Упровадження аудиторського контролю в митній справі дасть можливість реалізувати концепцію добровільного дотримання суб'єктами, що надають товари до митного оформлення, норм законодавства. Це означає, що митна служба зможе очікувати від платників митних податків і зборів дотримання закону без будь-якого примусу з боку держави та вважатиме, що платник не вирішує

для себе питання, платити йому податки чи ні. З цього випливає, що за будь-якого відхилення від такої норми поведінки повинні застосовуватися примусові заходи.

Однак таку можливість у МКУ не прописано. Хоча прямо й не заборонено.

Рішення щодо впровадження митного аудиторського контролю Україна повинна розглядати як пріоритет у справі вдосконалення митного адміністрування.

При бажанні держави спростити процедури митного контролю на кордоні та в момент митного оформлення, що фактично означатиме бажання виконати вимоги Кіотської конвенції, необхідно запровадити як форму аудиторського контролю у митній справі державний митний аудиторський контроль.

Норми такого аудиторського контролю в митній справі необхідно закласти до Митного кодексу. І не тільки митного аудиторського контролю, який проводять незалежні аудитори (за запитом суб'єкта ЗЕД або відповідно до запитів митниці), а й державного митного аудиторського контролю, який зможуть проводити митні інспектори та інші державні фахівці (наприклад, податківці).

І такі норми спільно зі зміною системи бухгалтерського обліку руху імпортованих товарів від імпортера до кінцевого покупця, застосовані на базі оперативного взаємного обміну інформацією між податковою та митною службами, можуть стати **головним інструментом** для значного зменшення кількості митних правопорушень і обов'язкових форм митного контролю на кордоні та для скорочення часу їх проведення. Усі недостягнені митницею податки (а для цього потрібно створити належний механізм) повинні бути стягнені всередині країни із застосуванням відповідних штрафних санкцій та примусових дій.

Державний митний аудиторський контроль – один із заходів попереджень можливих митних правопорушень, застосування якого дасть можливість митній службі своєчасно й достатньою мірою виконувати економіко-регуляторну, захисну, фіскальну та інформаційно-статистичну функції митної політики, використовуючи існуючі кадрові можливості.

Для впровадження системи ефективного дієвого аудиторського контролю у митній справі необхідно не тільки внести зміни до законодавства, а й **усвідомити цю ідею** в науковому світі. Доведення її до громадськості для ясного розуміння того, що **мета** застосування запропонованих механізмів – це виведення товарообігу імпортованих товарів **з тіні** та усунення можливості отримання надприбутків завдяки використанню часто пов'язаних із корупційними діями схем незаконного обігу товарів. Практичні дії з реалізації згаданого вище пов'язані з:

□ визначенням основних елементів, потрібних для проведення митного аудиторського контролю;

□ використанням існуючого переліку стандартів, які отримали схвалення податкових та митних адміністрацій країн світу;

□ сприянням проведенню ефективнішого митного контролю в кожній точці митної території без збільшення адміністративних або виконавчих витрат операторів завдяки гармонізованому підходу до аудиторському контролю;

□ наданням практичної допомоги митним органам в оволодінні досвідом інших країн у проведенні митного аудиторського контролю.

Упроваджуючи це, керівництво митних органів сприятиме реалізації єдиного підходу до аудиторського контролю в митній справі й застосовуватиме його методи в контексті міжнародної, національної та локальної законодавчої специфіки, за якої посадові особи митних органів здійснюють свою повсякденну роботу.

Таким чином, у сучасних умовах спрощення митних процедур потрібно створювати методики проведення митного контролю на базі методів аудиту.

Проблеми захисту внутрішнього ринку від незаконного ввезення товарів на митну територію будь-якої держави, а також правильності визначення митної вартості цих товарів, зменшення кількості

порушень і зловживань у сфері зовнішньоекономічної діяльності й на сьогодні залишаються актуальними. З цього випливає нагальна потреба теоретичного опрацювання проблемних питань, визначення суті та механізму здійснення державного митного аудиту [11; 12], а також удосконалення підходів до формування й підвищення якості системи управління ризиковими ситуаціями [13].

Недосконалість чинного законодавства у сфері митного регулювання й контролю за провадженням зовнішньоекономічної діяльності породжує засилля низькосортних зарубіжних товарів на внутрішньому ринку, сприяє розквітові контрабанди та є загрозою для вітчизняного товаровиробника, перешкодою для підйому національної економіки й для належного дотримання митних інтересів держави.

ВИСНОВКИ

Здійснення митного контролю після випуску товарів у вільний обіг є для Державної митної служби України одним з **найперспективніших заходів** забезпечення дієвості митного контролю, дотримання митного законодавства України та пріоритетом у справі вдосконалення митного адміністрування. Інформацію, яка потрібна для вибору суб'єкта проведення державного митного аудиторського контролю, митна служба повинна отримувати від інших державних органів (у першу чергу – від податкової служби). Митна служба повинна мати можливість здійснювати державний митний аудиторський контроль **самостійно й залучати** до проведення аудиторського контролю в митній справі незалежні аудиторські фірми. Суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, який з власної ініціативи проведе аудиторський контроль у митній справі і виявить недоліки, про що заявить митним органам, повинен законодавчо мати можливість уникнути економічних санкцій. Застосування таких заходів має сприяти спрощенню й прискоренню митних формальностей, лібералізації відносин між митницею та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Крім

того, при цьому вирішуються завдання раціонального використання трудових ресурсів митних органів, створення сприятливих умов для діяльності учасників зовнішньоекономічних відносин, що, у свою чергу, сприяє забезпеченню митної безпеки держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. – Програми економічних реформ на 2010–2014 роки. – Комітет з економічних реформ при Президентові України. – www.president.gov.ua/docx/Programa_reform_final_2.pdf.*
2. *Митниця в 21 сторіччі. – Зростання росту та розвитку шляхом сприяння та безпеки кордону. – Бачення Всесвітньої митної організації. – ВТО. – Брюссель. – Червень 2008. – www.wcoomd.org/files/1.%20Public%20files/PDFandDocuments/Annex%20II%20%20Customs%20in%20the%2021st%20Century.pdf.*
3. *Пашко П.В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) / Монографія. – Одеса: АТ «Пласке», 2009. – 628 с., іл.*
4. *Митний кодекс України, Закон України від 13.03.2012 №4495-VI.*
5. *Войцещук А.Д. Актуальні питання порушення митного законодавства та економічна контрабанда у сфері зовнішньоекономічної діяльності // Актуальні питання реформування правової системи України: Зб. наук. ст. за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної конференції, Луцьк, 29–30 травня 2009 р. / Уклад. Т.Д.Климчук. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2009. – 722 с. – С. 151–152.*
6. *Фінальний звіт для Міністра фінансів України стосовно проведеної оцінки ВМО щодо імплементації рамкових стандартів ВМО: програма Колумб. – Київ. – Жовтень 2006.*
7. *Баширов І.Х., Писаренко Т.П. Управління митними ризиками. – К.: Митний брокер. – 2010. – №8 (159). – С. 77–81.*
8. *Письмаченко Л.М. Напрямки вдосконалення системи контролю й аудиту в митній службі та її роль у забезпеченні економічної безпеки України // Матеріали конференції «Митна політика України у контексті європейського вибору: проблеми та шляхи вирішення». – 20–21 листопада 2003 р., АМСУ, м. Дніпропетровськ. – С. 77–78.*
9. *Агапова А.В. Таможенный аудит: государственный контроль или предпринимательская деятельность? – С.-Петербург. – Ученые записки Санкт-Петербургского имени В.Б.Бобкова филиала Российской таможенной академии, №2(39). – 2011. – С. 17–24.*
10. *Про аудиторську діяльність. – Закон України від 14 вересня 2006 року № 140-V.*
11. *Копцева Л.О. Вплив міжнародних митних правил на законодавство України щодо митного аудиту. – Львів, Митна справа. – 2010. – №4 (70). – С. 62–71.*
12. *Czyżowicz Wiesław. Wspólnotowy Kodeks Celný. Komentarz – recenzja, w: Przegląd podatkowy, Warszawa. – 2008. – nr 3 (203). – S. 20–21.*
13. *Зыбина Е.В. Концепции дальнейшего развития системы управления рисками в таможенных органах Российской Федерации в условиях функционирования Таможенного союза. – С.-Петербург. – Ученые записки Санкт-Петербургского имени В.Б.Бобкова филиала Российской таможенной академии, №1(38). – 2011. – С. 20–24.*